

Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti

Boshlang'ich Ta'lim Yo'nalishi Talabasi

Bo'rinorova Dilshoda

Ilmiy rahbar: **T. D. Muxammadiyeva**

Annotatsiya: Ushbu kurs ishida ekskursiya darsining boshlang'ich sinfi o'quvchilarining tabiatshunoslik fanini o'rganishdagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Ekskursiya darsining mohiyati, uning ta'limiy va tarbiyaviy vazifalari, tashkil etish bosqichlari hamda zamonaviy ta'lim jarayonidagi roli tahlil qilingan. Shuningdek, boshlang'ich sinfi o'quvchilarida kuzatuvchanlik, mantiqiy fikrlash, ekologik madaniyat va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishda ekskursiya darslarining samaradorligi ko'rsatib berilgan. Ishda ekskursiya darsini tashkil etishning metodik asoslari va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Ekskursiya darsi, tabiatshunoslik, boshlang'ich ta'lim, kuzatish, ekologik tarbiya, metodika, amaliy ta'lim, o'quvchilar faolligi, ta'lim jarayoni, pedagogik texnologiya.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning faqat nazariy bilimlarni yod olishiga emas, balki ularni amaliy faoliyat orqali mustahkamlashiga katta e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinfi o'quvchilari uchun bu juda muhim, chunki bu yoshda bolalar ko'proq ko'rish, eshitish va bevosita tajriba orqali o'rganishga moyil bo'ladilar. Tabiatshunoslik fani esa aynan kuzatish va amaliy faoliyatga asoslangan fan hisoblanadi. Shu sababli ekskursiya darsi tabiatshunoslikni o'qitishda eng samarali metodlardan biri sifatida qaraladi.

Ekskursiya darsi o'quvchilarning bilimini real hayot bilan bog'lash, ularning kuzatuvchanligini oshirish va ekologik madaniyatini shakllantirishda muhim o'rin tutadi.

Ekskursiya darsi tushunchasi va uning pedagogik mohiyati

Ekskursiya darsi — bu o'quvchilarning sinf xonasidan tashqariga chiqib, tabiat yoki turli obyektlarni bevosita kuzatish orqali bilim oladigan o'quv shaklidir. U oddiy sayr emas, balki oldindan rejalashtirilgan, maqsadli va o'quv jarayoniga yo'naltirilgan

pedagogik faoliyatidir.

Ekskursiya darsining asosiy mohiyati shundan iboratki, o'quvchi tayyor bilimni qabul qilmaydi, balki uni o'zi kuzatadi, tahlil qiladi va xulosa chiqaradi. Bu esa bilimni chuqurroq o'zlashtirishga olib keladi.

Boshlang'ich sinflarda ekskursiya darsining ahamiyati

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ekskursiya darsi juda katta tarbiyaviy va ta'limiy ahamiyatga ega. Chunki bu yoshdagi bolalar uchun eng samarali o'rganish usuli — bu bevosita ko'rish va amaliy faoliyatdir.

Masalan, "Tabiatdagi suv manbalari" mavzusi faqat darslikda o'qilganda oddiy ma'lumot bo'lib qolishi mumkin. Ammo o'quvchilar daryo, buloq yoki suv havzasini ko'rishsa, suvning harakati, tozaligi va ahamiyatini chuqurroq tushunadilar.

Shuningdek, ekskursiya darslari o'quvchilarning:

diqqatini jamlash

- kuzatish qobiliyatini rivojlantirish
- mantiqiy fikrlashni shakllantirish
- mustaqil xulosa chiqarish

kabi ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ekskursiya darsining o'quv jarayonidagi o'rni

Ekskursiya darsi o'quv jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U nazariya va amaliyotni bog'lovchi ko'prik vazifasini bajaradi. Sinfdan olingan bilimlar ekskursiya orqali mustahkamlanadi va hayotiy misollar bilan boyitiladi.

Masalan, "O'simliklar hayoti" mavzusi bo'yicha o'quvchilar daraxtlar, gullar va butalarni kuzatib, ularning farqlarini o'zlari aniqlaydilar. Bu esa darslikdagi ma'lumotlarni real hayot bilan bog'lash imkonini beradi.

Ekskursiya darsining ta'limiy va tarbiyaviy vazifalari

Ekskursiya darsi faqat bilim berish bilan cheklanmaydi, balki tarbiyaviy vazifalarni ham bajaradi.

Ta'limiy vazifalar:

- tabiat haqida aniq tasavvur hosil qilish
- kuzatish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish
- ilmiy fikrlashni rivojlantirish

Tarbiyaviy vazifalar:

- tabiatga mehr uyg'otish
- ekologik madaniyatni shakllantirish
- atrof-muhitni asrashga o'rgatish
- jamoada ishlash ko'nikmasini rivojlantirish

Ekskursiya darsini tashkil etish bosqichlari

Ekskursiya darsi puxta reja asosida tashkil etiladi va quyidagi bosqichlardan iborat bo'ladi:

1. Tayyorlov bosqichi

Bu bosqichda o'qituvchi:
mavzuni tanlaydi
maqsad va vazifalarni belgilaydi
joyni tanlaydi (park, bog', ferma va boshqalar)
topshiriqlar tuzadi
xavfsizlik qoidalarini tushuntiradi

2. Asosiy bosqich

O'quvchilar tabiatni bevosita kuzatadilar. O'qituvchi esa ularni yo'naltiradi, savollar beradi va diqqatni muhim jihatlarga qaratadi. Bu bosqich eng muhim hisoblanadi, chunki aynan shu yerda amaliy bilim shakllanadi.

3. Yakuniy bosqich

O'quvchilar o'z kuzatishlarini muhokama qiladi, xulosalar chiqaradi va rasm, jadval yoki yozma ish orqali ifodalaydi. Bu bosqich bilimni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Ekskursiya darslarining turlari

Boshlang'ich ta'limda ekskursiyaning bir nechta turlari qo'llaniladi:

1. Tabiiy ekskursiyalar (park, bog', dala)
2. Ishlab chiqarish ekskursiyalari (ferma, issiqxona)
3. Ekologik ekskursiyalar (tabiatni muhofaza qilish hududlari)

Har bir tur o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi va turli sohalar haqida bilim beradi.

Ekskursiya darsining afzalliklari

Ekskursiya darslari bir qator afzalliklarga ega:

- bilimni real hayot bilan bog'laydi
- o'quvchini faol ishtirokchi qiladi
- qiziqishni oshiradi
- uzoq muddatli xotirani mustahkamlaydi
- mustaqil fikrlashni rivojlantiradi

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ekskursiya darsi boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabiatshunoslik fanini o'rganishida eng samarali metodlardan biridir. U o'quvchilarning bilimni chuqurlashtiradi, ularni faol ishtirokchiga aylantiradi va tabiatga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi. Ekskursiya darsi orqali

o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki uni hayotda qo'llashni ham o'rganadi. Shuning uchun ham zamonaviy ta'lim jarayonida ekskursiya darslaridan keng foydalanish dolzarb ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi Qonuni. – Toshkent, 2020-yil.
- 2.Boshlang'ich ta'lim konsepsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, 2021-yil.
- 3.Tabiatshunoslik (boshlang'ich sinflar uchun darslik). – Toshkent: "O'qituvchi" nashriyoti, 2022-yil.
- 4.Pedagogika. – N. Xo'jayev, M. Mirzayev. Toshkent: "Fan va texnologiya", 2019-yil.
- 5.Didaktika asoslari. – A. To'xtayev, Sh. Yo'ldoshev. Toshkent, 2020-yil.
- 6.Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – S. Jo'rayev. Toshkent: "O'qituvchi", 2021-yil.
- 7.Ekologik ta'lim va tarbiya asoslari. – R. Karimov. Toshkent, 2018-yil.
- 8.Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – M. Mahmudov. Toshkent, 2022-yil.